

Några rader om 1860-talets Ersnäs.

Jag har haft möjlighet att titta in i en del av Samfällighetens handlingar som rör byns angelägenheter. Byns befolkning har inte alltid haft det så lätt.

Några år på 1860-talet var särskilt svåra med frost och missväxt, särskilt åren 1866-67. Många som har läst Barnen från Frostmofjället har fällt tårar över eländet, även om de barnen inte var just härifrån.

Ersnäsbönderna försökte komma till rätta med sina svårigheter och 1866 infann sig, ”på byamännens enhälliga begäran”, Lantbruksingenjören Henr. Magnét från Kalmar.

Han kartlade byns sankmarker, gjorde kostnadsberäkningar över utdikning och önskade ”något understöd af allmänna medel”. I slutet av de papper jag har läst står det ”Gillas på grund af Kongl. Majts nådiga Bref den 27 Oktober. 1867”.

Jag har tagit för givet att detta brev betydde att man fick pengarna, men helt säker är jag inte. Om man fick pengarna så måste det ha varit en befrielse, för just 1867 var det kanske svåraste året.

Magnét gick igenom tio områden och beskrev de olika områdena mer eller mindre ingående. Maran förväntade han sig mycket av.

1. ”Hemmyran”, är odlad endast på de högst belägna delarna ”men kunna ej i sitt vattenskadade skick lemna några säkra skördar”.
2. ”Ett sidländt fält vid Ersnäs fjärden” är lika dåligt som Hemmyran men ”kan efter afdikning med fördel odlas och ingå i vaxelbruk med den öfriga åkern”.
3. ”Missenmyran”.
4. ”Kärrtrakten på vestra sidan om Landsvägen”. Magnét anser att den bl. a. bidrar till den gamla åkerjordens frostillstånd.
5. ”Tranmyran”, som har gett namn åt Tranmyrvägen, ligger mellan Kustlandsvägen (Ersnäsvägen) och E 4, söder om byns odlade mark.
6. ”Frängsmyran” ligger mellan E 4 och Fällträskvägen, väster om Tranmyran.
7. ”Tjernmyran” ligger nordväst om Fällträskvägen ca 400 m från Kammen.
8. ”Tjernmyrtjern” är det sankaste partiet av Tjernmyran.
9. ”Stor Rördningen”, ligger mellan sydväst om Lindgrensvägen mellan Hamptjärnsvägen och Dalabodbäcken.
10. ”Kärrtrakten Maran utgör nu Ersnäs Bys hufvudsakligaste fodertillgång, men är af så lös och vattendränkt beskaffenhet att svårigheter alltid möta

höets inbergning. En afdikning för detta ändamål vore därför af högsta behovet påkallad och tillstyrkes så mycket mera som kärtrakten i sitt nuvarande vattendränkta tillstånd i hög grad måste bidra till den omkringliggande traktens frostländighet och derigenom hindra dess begagnande för odlingen.”

År 1866 i Juli månad inställde sig undertecknad i Ersnäs By, belägen uti NederLuleå Socken af Norrbottens Län för att på byamännens enhälliga begäran verkställa jordundersökningar och afvägningar samt upprätta plan och förslager öfver afdikningen af alla de myrar och vattendränkta marker, som närmast gränsa intill byns åkerfält och hvilka förmenas vara väsendtligaste upphofvet till de frostskador som tid efter annan hemsöka denna by och får jag nu öfver resultatet af denna min undersökning lemna följande beskrifning.

Bland byar inom Norrbottens kustland hvilka företrädesvis utmärka sig för en myckenhet af wattenskadade marker, intager otvifvelaktigt Ersnäs By första rummet. Största delen af kärmarkerna äro äfven belägna i närheten af byns åkerfält, hvarigenom de ej allenast lägga hinder i vägen för den gamla åkerjordens fullständiga afdikning och torrläggning samt för odlingens vidare utbredning, utan äfven genom sina frostförande egenskaper i hög grad bidra till att framkalla de nattfroster, som ofta hemsöker denna by och tillintetgöra skördarna. Jordmonen inom de wattenskadade markerna är af god och odlingsbar beskaffenhet, såsom till hufvudsakligaste delen bestående af från 0,5 till 1 fot dyjord på botten af sandblandad lera och kan därför efter ändamålsenlig afdikning med största fördel användas till framalstring af såväl säd som foderväxter, ehuru de böra uppodlas med hufvudsakligt afseende fästadt vid de sednare. I sitt nuvarande vattendränkta tillstånd äro dessa marker beväxta med starr och andra sura grässlager och lemna under vanliga år så ringa afkastning, att den ej en gång motsvarar bergningskostnaderna, hvaremot under regntider skörden helt och hållet förstöres af det höga vattenståndet, såsom förhållandet var under sistlidna sommar, då hela kärtrakten Maran, utgörande byns hufvudsakligaste slätterlägenhet, måste öfvergevas och lemnas oskördad.

Under sådana omständigheter har en torrläggning af de vattendränkta lägenheterne ansetts af högsta behovet påkallad och till följe deraf en fullständig afdikning blifvit utstakad och upprättad öfver alla de närmast byn belägna wattenskadade markerna i öfverensstämmelse med den plan, som på bifogade plankarta med svarta streck finnes utmärkt. De genom kärtrakterna verkställda afvägningarne utvisade att marken i allmänhet hade en god och naturlig lutning, hvarför inga större svårigheter möta afdikningsarbetet, utom hvad kärtrakten Maran beträffar, hvilken däremot är ytterst jemn, endast egande ett fall af 2,3 fot på 8670 fots längd och för öfrigt är i saknad af erforderligt aflopp för öfverflödsvattnet, hvarför den äfven under vårtider eller vid starkare nederbörd bildar en fullständig sjö. Till förekommande af denna olägenhet och

de förluster, som därmed äro förenade, måste en kostsam fördjupning och utvidgning företagas i nedre delen af Afoppsgraven No 1 från Pålen No XXXI, där bäckdragen från Maran tillstöter och vidare ned till Pålen No XLI, der behöfligt fall för kärrtraktens afdikning finnes. Öfver såväl denna som de öfriga afloppsgravarna äro fullständiga profilritningar och sectioner upprättade, hvilka närmare i fot och tum utvisa grafvarnas erforderliga storlek.

Genom detta företag kommer en areal af 1468 Tunmland eller 8221,20 Qvadratrefvar vattenskadad mark att torrläggas och vinnas dels för odling och dels för foderproduktion, hvarförutom säkerligen lika stor vidd af högländt odlingsmark, som nu till följe af sin nära belägenhet till de frostländiga myrtrakterna ej af fruktan för frostskador kunnat ändamålsenligt användas, blifver genom kärrmarkernas undanrödjande tjenliga för odling och bebyggande. Som företaget likväl är af den vidtomfattande beskaffenhet att byamännen af egna medel se sig urståndsatta att i dess helhet utföra detsamma och fördelen af klimatets förbättring just är beroende deraf, att alla kärrtrakterna på en gång blifva torrlagda, så vore det i hög grad önskvärdt om något understöd af allmänna medel kunde beredas detta allmännyttiga arbete.

Wid arbetets utförande iakttages att gräfningarna alltid börjas i nedre ändan af afloppsgravarna och sedan fortgår uppför med noga bibehållande af de föreslagna och på profilritningarna utsatta måtten, samt att dikesjorden hålles 3 fot från dikets kanter och så fort sig göra låter undanskaffas, på det att vattnets aflopp ej må hindras eller dikets kanter skadas. Som jordmon i allmänhet är af fast beskaffenhet bör någon väsendtlig sättning icke ifrågakomma, utan böra grafvarna fortfarande bibehållas vid de nu föreslagna dimensionerna.

Widkommande kostnadsberäkningarna så har ett mandagsverke, som i orten gäller 2 Riksdaler Riksmünt ansetts kunna upprymma 250 kubikfot sand och lera, då grafvens djup ej öfverstiger 4 fot, men endast 167 kubikfot och derunder då grafven är af större djup eller jordmon af svårare beskaffenhet. Upplyningsvis får meddelas att å Afloppsgrafven No 7 mellan Stationerna No 31 och 39 är afdrag gjordt i grafvens hela kubikinnehåll med den del af gamla bäcken, som vid den blifvande gräfningen kan begagnas.

Såsom af kartorna närmare inhämtas är skalan för plan och längden 800 fot på en tum samt för höjden och genomskärningarna 20 fot på samma längd.

KostnadsFörslag öfver Afdikningen af Myrar och wattendränkta marker inom Ersnäs By uti NederLuleå Socken af Norrbottens Län:

Så följer en detaljerad genomgång av gravar och avlopp som ingår i projektet. Kostnaden blir då 24355: 20 Riksdaler Riksmünt.

Till ofvanstående summa tillägges för meterialier redskap m.m. 10 %, hvilka för slutsummans jemnande utföres med 2444: 80 RdrRmt.

Summa RdrRmt 26800:00

Kalmar den 30 December 1866

Henr. Magnét
Landtbruks Inginiör

Gillas på grund af Kongl. Majt nådiga Bref den 25 oktober 1867.

Oläslig underskrift

Hur mycket motsvarar 26800 riksdaler riksmünt år 1866 i 2014 års penningvärde?

Bakgrund:

Analysen i denna utskrift bygger på en jämförelse av penningvärdet år 2014 med penningvärdet år 1866.

Svar:

26800 riksdaler riksmünt år 1866 kunde köpa lika mycket varor och tjänster som 1644319 sek år 2014 mätt med konsumentprisindex.

Alternativa beräkningar:

• 26800 riksdaler riksmünt år 1866 motsvarade betalning för lika lång arbetstid som 39736069 SEK år 2014 mätt med löneindex för manlig industriarbetare/hantlangare (löntagare fr. o. m. 2005).

Källa: Edvinsson, Rodney, och Söderberg, Johan, 2011, A Consumer Price Index for Sweden 1290-2008, Review of Income and Wealth, vol. 57 (2), sid. 270-292.

Jordbruket har länge varit den viktigaste försörjningskällan för dem som bott i Ersnäs. Nu har jag har fått förfrågan om inte någon skulle kunna skriva något om byns jordbruk. Tyvärr har jag för små kunskaper för att ge mig in på detta, men ovanstående kanske kan betraktas som ett bidrag.

Är det någon som känner sig manad?

I övrigt kan jag bara hänvisa eventuellt intresserade till den lilla skriften Ersnäs, Bygd i förvandling som vi gav ut 1974-1975 i samband med några studiecirkelar som då anordnades. I den finns några artiklar om det jordbruk som en gång försörjde byns befolkning.

Leif Lundström i juni 2014.